

Opera epică în proză sau în versuri în care se povestesc întâmplări fantastice puse pe seama unor personaje sau forțe supranaturale în luptă cu forțele răului, pe care le înving, se numește basm.

Basmele au următoarele particularități artistice:

- elementele reale se împletesc cu cele fantastice;
- folosirea formulelor tradiționale fără de care opera nu ar fi încadrată în specia respectivă;
- prezența numărului 3 care își poate găsi explicația în Sfânta Treime: eroul trebuie să treacă trei probe, feciorii de împărat sau fetele sunt în număr de 3, există 3 zmei, 3 palate;
- de regulă, basmul are ca intrigă încălcarea interdicției sau a sfatului părintesc. Eroul nu ascultă sfatul celor mai bătrâni, de aceea trece prin probele care îl formează ca om (specia poate fi considerată ca fiind asemănătoare altei specii literare: bildungs-roman);
- confruntarea dintre bine și rău are ca deznodământ victoria binelui asupra răului care trădează concepția populară optimistă conform căreia "adevărul iese întotdeauna la suprafață" și, oricât de mult ar suferi cineva care apără dreptatea și adevărul, până la urmă va ieși învingător. Deznodământul fericit este caracteristic basmelor. În literatura noastră populară există un singur basm al cărui deznodământ este, în aparență, nefericit, deoarece eroul moare: "Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte". Pentru omul din popor nemurirea este un concept negativ care poate scoate eroul de sub incidența normalului. Prin moartea lui Făt - Frumos, se revine la normal.

Opera literară "Aleodor Împărat" este o creație epică deoarece sentimentele autorului anonim sunt prezentate prin intermediul acțiunii și al personajelor.

ACȚIUNEA. MOMENTELE SUBIECTULUI

1. **Expozițiunea.** Acțiunea are în prim-plan pe Aleodor, un fiu mult dorit și așteptat de tatăl său.
2. **Intriga.** În ceasul morții, împăratul îl sfătuiește să nu calce pe moșia lui Jumătate-de-om-călăre-pe-jumătate-de-iepure-șchiop. Fiind dus pe gânduri, Aleodor uită de sfatul părintesc și ajunge pe tărâmul interzis.
3. **Desfășurarea acțiunii.** Aleodor a fost surprins de Pocitania pământului care i-a cerut să i-o aducă pe fata împăratului Verdeș, dacă vrea să fie iertat pentru că a călcat pe moșia lui. Simțindu-se vinovat mai mult pentru că a încălcat sfatul părintesc, Aleodor a pornit către palatul lui Verdeș împărat. Pe drum a întâlnit o știucă pe care ar fi vrut să o mănânce pentru a-și alina foamea, dar, la rugămințile acesteia de a-i cruța viața, a aruncat-o în apă. Știuca i-a dat un solzișor cu ajutorul căruia să o cheme dacă va avea nevoie de ea. Mergând mai departe a întâlnit un corb pe care se pregătea să-l vâneze. Corbul a fost cruțat, iar Aleodor a primit "o peniță". A mai întâlnit un tăun pe care era gata să-l strivească, dar la rugămintea acestuia îi cruță viața. A primit pufuleț din aripioara tăunului. Ajuns la Verdeș împărat, a stat trei zile fără să-l întrebe cineva ce așteaptă. După ce împăratul și-a certat slugile, Aleodor a fost poftit înăuntru. Împăratul i-a spus că fata îi va fi dată numai dacă va reuși să treacă trei probe. Dacă nu va reuși să se ascundă și va fi găsit de fată, capul o să-i stea alături de celelalte 99 care au eșuat în această grea încercare. În prima zi, Aleodor a chemat în ajutor știuca. Aceasta l-a făcut un cosăcel* și l-a ascuns pe fundul mării, dar fata l-a găsit cu ajutorul unui ochean fermecat. Următoarea încercare a fost sortită eșecului, deși Aleodor fusese transformat în pui de corb și ascuns printre alți corbi. Fata l-a văzut și de această dată. După această încercare fata l-a rugat pe tatăl ei să-l cruțe pe acest tânăr care i se pare deosebit, chiar de-ar fi să eșueze și în a treia încercare. Cu ajutorul tăunului, Aleodor s-a ascuns în părul fetei și aceasta nu l-a mai găsit. Recunoscându-se înfrântă, a trebuit să plece cu Aleodor.
4. **Punctul culminant.** Auzind refuzul fetei, Pocitania a pleznit de necaz.
5. **Deznodământul.** Aleodor s-a întors victorios la împărăția sa și-a lărgit cuprinsul și peste moșia Pocitaniei. S-a căsătorit cu fata împăratului Verdeș și-au trăit până s-au istovit.

*cosac, cosăcel = pește de apă dulce din familia crapului, cu corpul turtit lateral, cu solzi mici negri-albăstrii pe spinare și argintii pe laturi.

PERSONAJELE

A.

1. PRINCIPALE: Aleodor
2. SECUNDARE: tatăl lui Aleodor, Pocitania pământului, Verdeș împărat , fata lui Verdeș împărat
3. EPISODICE: știuca, corbul tăunele, slugile lui Verdeș împărat, gloatele care îl întâmpină cu bucurie.

B.

1. POZITIVE: Aleodor, tatăl lui, “ajutoarele” lui Aleodor : știuca, corbul, tăunele;
2. NEGATIVE: Pocitania pământului;
3. O poziție intermediară este ocupată de Verdeș împărat și de fata lui . Deoarece sunt personaje în evoluție, nu le putem clasifica drept personaje pozitive . Abia spre sfârșit ei pot fi considerați ca forțe aflate în slujba binelui pentru că și-au recunoscut înfrângerea , au acceptat-o și s-au aliat personajului principal pozitiv.

În opera literară “Aleodor Împărat” personajele reprezentând binele se înfruntă cu alte personaje ce reprezintă răul și le înving; putem stabili formule inițiale : “A fost odată ca niciodată”; formule mediane sub forma unor adresări directe sau considerații ale autorului care transpun sentimentele de aprobare sau atașament față de Aleodor: “...când , iată, mare, că știuca și venise...”; formule de încheiere (finale): “Iară eu încălecai p-o șea și v-o spusei dumneavoastră așa”. Cele trei ajutoare contribuie la victoria lui Aleodor, punându-se în evidență și calitățile acestuia, deoarece a știut să-i ajute pe cei aflați în suferință. Intriga acestei opere literare este dată de încălcarea sfatului părintesc, dar din neatenție, fiind dus “pe gânduri”. Elementele reale sunt prezente alături de cele fantastice. Aleodor îmbină trăsăturile reale ale unui viteaz cu cele supranaturale specifice basmelor: se poate transforma, înțelege graiul diferitelor viețuitoare.

Îndeplinind toate aceste condiții, opera literară “Aleodor Împărat” este un basm.

CARACTERIZAREA PERSONAJULUI PRINCIPAL - ALEODOR

1. Caracterizarea directă

Deși autorul anonim nu realizează portretul fizic al lui Aleodor, putem înțelege că el este un tânăr a cărui frumusețe psihică este în concordanță cu cea fizică deoarece în concepția populară aceste două caracteristici se întrepătrund și se condiționează reciproc.

Pe întregul parcurs al basmului se simte atașamentul și prețuirea pe care autorul anonim le are față de personajul său. Autorul anonim subliniază calitățile personajului, fără de care nu ar fi reușit să iasă victorios din încercările la care este supus. Se realizează și o prezentare directă a calităților : “Aleodor îl ascultă, căci era băiat viteaz și de treabă, și îi legă aripa”.

2. Caracterizarea indirectă

a. caracterizarea prin fapte

Aleodor este modelul tânărului care se află în formare și care dovedește, de fiecare dată, însușiri demne de a fi urmate. Este un tânăr care iubește adevărul, dar această calitate este interpretată de către adversarul său ca dovadă de slăbiciune. Pocitania pământului îi spune că nu se aștepta ca el să fie atât de laș încât a ajuns să-și ceară “iertăciune” de la el. Aleodor îi răspunde că nu se teme de luptă , dar i-a spus curatul adevăr când a mărturisit că a ajuns pe moșia lui din nebăgare de seamă.

Aleodor acceptă să pornească în călătorie mai mult pentru că se simțea vinovat față de tatăl său, a cărui poruncă n-o respectase. Pe lângă vitejie , mai este înzestrat și cu alte însușiri deosebite, între care predominante rămân: bunătatea sufletească, înțelegerea celor aflați în suferință și salvarea lor. Astfel, o ajută pe știucă, aruncând-o în apă, leagă aripa ruptă a corbului și lasă pe tăunele în viață. Ajuns la porțile lui Verdeș Împărat dovedește bună-cuviință, așteptând să vină cineva să-l întrebe ce dorește.

Dă dovadă de curaj când acceptă condițiile puse de împărat, exprimându-și , în același timp încrederea în forțele proprii, dar și în ajutorul lui Dumnezeu: “Am nădejde la Dumnezeu, mărite împărate, că nu mă va lăsa să piei.” Are și simțul umorului, spunându-i împăratului că parul poate primi și altceva, “nu tot cap de om.” Calitățile pe care le dovedește pe parcursul încercărilor o determină pe fată să-l roage pe tatăl ei să nu îndeplinească cele prevăzute în “legătură “și să-l ierte , “...că nu e prost ca ceilalți”.

Își respectă cuvântul dat, chiar dacă acest lucru dăunează intereselor sale. Când fata de împărat îl sărută, în drum spre Pocitania pământului, Aleodor i-a tras o palmă “...de auzi câinii în Giurgiu”.

Prin această expresie a oralității cu caracter de hiperbolă, autorul anonim vrea să sublinieze atât puterea lui Aleodor, cât și nedreptatea cu care el răspunde gestului de dragoste pe care îl face fata. De fapt, reacția lui Aleodor este atât de violentă pentru că vrea cu tot dinadinsul s-o îndepărteze pe fată, chiar să fie urât de ea ca el să reușească să-și țină promisiunea de a o duce Pocitaniei.

b. caracterizarea prin limbaj

Limbajul folosit de Aleodor este asemănător cu cel al unui tânăr de la țară care dovedește mai multă pricepere în acțiune decât în folosirea cuvintelor. Tatăl său i se adresează ca un țăran sfătos și fiul va urma tatălui: "Eu văd că tu ai să ajungi om mare." Pentru a menține legătura cu realul și a da o notă de verosimil întâmplărilor din basm, autorul anonim transcrie gândurile personajului, care îl apropie și mai mult de situația unui tânăr obișnuit aflat într-o încercare neobișnuită: "Flăcăul pleacă mai înainte și se tot mira de o astfel de întâmplare." Când îi răspunde Pocitaniei pământului folosește cuvintele pe care orice tânăr obișnuit le spune pentru a deveni mai convingător: "Ba să mă ferească Dumnezeu! Eu ți-am spus curatul adevăr, și dacă vrei luptă, alege-ți: în săbii să ne tăiem, în buzdugane să ne lovim, ori în luptă să ne luptăm."

c. caracterizarea ce reiese din părerea altor personaje

Tatăl lui Aleodor este încântat de priceperea fiului său și, pe patul de moarte își exprimă încrederea că acesta nu îl va face de rușine și va cârmui cu înțelepciune împărăția: "Asupra cârmuirii împărăției n-am nimic să-ți zic, fiindcă tu, cu iscusința ta, știu că ai s-o duci bine".

Însuși adversarul său, Pocitania pământului, recunoaște meritele lui Aleodor: "...știa că, deoarece Aleodor i-a făgăduit, apoi are să-și șie cuvântul, ca unul ce era om de omenie..."

Fata împăratului ajunge să fie cucerită de calitățile lui Aleodor și începe să se îngrijoreze pentru soarta lui. Se îndrăgostește de Aleodor și iartă prea ușor palma pe care acesta i-a dat-o, știind probabil că el are de îndeplinit o poruncă și nu va putea să treacă peste cuvântul dat.

Gloatele, ca și autorul anonim, se bucură pentru reușita lui Aleodor, care a dovedit că prin voință, tenacitate și curaj, omul poate să treacă peste orice obstacol.

d. caracterizarea prin nume

Numele personajului poate fi format după modelul altui nume din literatura populară: Toma Alimoș. Astfel, numele Alimoș, provenit, se pare, din Toma al lui Moș (conform obiceiului păstrat și astăzi de a numi pe cineva făcând referire la părinți), prin renunțarea la unele sunete. Aleodor poate fi interpretat ca provenind din "al lui Dor" (Copilul Dorului), exprimând, astfel, dorința tatălui de a dobândi un copil.

În componența numelui intră două substantive, dovedind simțul muzical al omului din popor care a cret acest nume, imaginația și priceperea poporului de a găsi nume cât mai sugestive: "odor" (aici: ființă iubită, prețuită; copil), dar și cuvântul "dor", specific românesc, intraductibil și necunoscut în alte limbi.

Autorul anonim și-a arătat atașamentul, prețuirea față de personaj pe întregul parcurs al basmului, dar și prin numele cu o rezonanță atât de plăcută, în intenția de a realiza un personaj reprezentativ - tipul tânărului hotărât de a dovedi demnitate, curaj, bărbăție, în orice situație dificilă ar fi pus, consecvent credinței în Dumnezeu și convins că binele învinge răul.